

Katedra Białorutenistyki
Uniwersytetu Warszawskiego

Acta
Albaruthenica

Tom 14

Warszawa 2014

Анна Грэсь, *Беларусая мова. Дапаможнік па беларускай мове для студэнтаў рускай філалогіі*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Беласток 2012, 210 s.

Recenzowana książka to kolejna pozycja dotycząca języka białoruskiego jako obcego, mająca – w założeniu autorki – stanowić pomoc dla studentów filologii rosyjskiej. Recenzentem publikacji była kierownik Katedry Filologii Białoruskiej Uniwersytetu w Białymstoku – dr hab. Halina Twaranowicz, prof. UwB.

Omawiane wydanie zostało podzielone na kilka części: *Лексіка, Тэксты для аналізу, Фанетыка, Арфаграфія, Марфалогія, Слоўнік, Бібліяграфія*. Pierwszy dział podejmuje następujące tematy: *Прывітанні, знаёмства, пачатак размовы; Маўленчы этыкет, асноўныя пытанні; Нацыянальнасць, дзяржава; Мова, маўленне; Навука, адукацыя; Лічбы; Час; Дні тыдня; Месяцы, поры года, даты; Найважнейшыя рысы і ўласцівасці, колеры; Сям'я; Дом, кватэра; Горад; Харчаванне: Рэстаран, кавярня, сталовая, бар; Магазіны: Пакупкі*. Każdy z tematów zawiera na początku słownik najpopularniejszych białoruskich wyrażzeń i zwrotów. Następnie podawane są czasowniki, ale nie tylko w bezokoliczniku, lecz także w pełnej koniugacji. W dalszej kolejności znajdują się różnorodne ćwiczenia dotyczące: sytuacji komunikacyjnych, gramatyki, poprawnego używania danych konstrukcji oraz dialogów. Na zakończenie modułu zwykle podawany jest tekst skonstruowany na podstawie fragmentów pochodzących z różnych podręczników białoruskich (np. *Беларуская мова, вучэбны дапаможнік для 7-га класа*) lub innych źródeł (np. *Беларускі народны каляндар*). Ujęcie każdego tematu obejmuje zatem różne aspekty i pokazuje wiele kontekstów. Dobór tematów jest bardzo trafny i dotyczy najważniejszych kwestii na początkowym etapie nauki języka. Książka została napisana w całości w języku białoruskim (łącznie w poleceniach do ćwiczeń), co ma zapewne motywować do nauki języka. Z jednej strony, takie rozwiązanie pomaga użytkownikowi w zagłębieniu się w języku białoruskim, z drugiej strony zaś, pozostawia pewną wątpliwość. Szkoda bowiem, że w słownikach, umieszczonych we wstępie do każdego tematu, widnieją same białoruskie zwroty bez tłumaczenia na język polski (lub rosyjski – skoro jest to pomoc dla studentów filologii rosyjskiej). Być może, jest to wynik założenia, że student znający język polski i język rosyjski domyśli się poprawnego znaczenia wyrażzeń białoruskich, tak podobnych do wspomnianych języków słowiańskich. Często jednak podobieństwa między językami blisko spokrewnionymi są pozorne, a nawet niebezpieczne nie tylko dla niewprawnych studentów, o czym świadczy choćby znane zjawisko tzw. *falszywych przyjaciół tłumacza*. Abstrahując jednak od tego złożonego zagadnienia, warto podkreślić, że już proste przykłady mogą nie być wcale oczywiste. Na przykład popularny zwrot *Што чуваць?* bez znajomości znaczenia czasownika *чуваць* jest nie do rozszyfrowania bez słownika nawet w porównaniu

z odpowiednikami w języku polskim czy rosyjskim. Warto więc mimo wszystko podawać odpowiedniki, chyba że chcemy zmotywować użytkownika języka do pracy z osobnym słownikiem dwujęzycznym.

Co ważne, już w pierwszym dziale dotyczącym leksyki zaprezentowano ciekawe i aktualne zwroty białoruskie oraz krótkie interesujące teksty, do których dołączone są pytania, stymulujące studenta do ustnej reakcji na przeczytany fragment i użycia w praktyce nowo poznanych struktur.

Niezwykle cenna jest i druga część omawianej publikacji pt. *Тэксты для аналізу*. Zaprezentowano tu 17 tekstów dotyczących historii, geografii, kultury i zwyczajów Białorusi. Czytelnik może przeczytać tu m.in.: o jeziorze Świteż, zwyczajach związanych z Wielkanocą, Bożym Narodzeniem, Dziadami, Nocą Kupały, a także z zaręczynami. Opisane zostały również znane postacie białoruskie (np. Franciszek Skaryna, Jan Kupała, Jakub Kołas, Konstanty Kalinowski) oraz *Statut Wielkiego Księstwa Litewskiego*. Po każdym tekście zamieszczone są zarówno pytania sprawdzające zrozumienie przeczytanego fragmentu, jak i inne ćwiczenia, polegające np. na przekazaniu treści własnymi słowami. Zaproponowane teksty mają już inną skalę trudności w porównaniu z krótkimi fragmentami umieszczonymi w pierwszej części leksykalnej. Także użytkownik średnio zaawansowany znajdzie tu dla siebie wyzwania.

Kolejna część książki podaje usystematyzowane informacje na temat białoruskiej fonetyki. Na początku podane są reguły wymowy, a potem zaproponowane ćwiczenia fonetyczne, m.in. polegające na przeczytaniu białoruskich łamańców językowych (zaprezentowano ich aż 14). Tego typu ćwiczenie zwykle jest interesujące dla studentów, którzy chcą wiedzieć, jakie jest znaczenie poszczególnych zdań, tak dla nich trudnych do wymówienia.

Następnie zaprezentowano reguły ortograficzne dotyczące m.in.: spółgłosek wzdłużonych, twardych i stwardniałych, pisowni samogłosek, zasad pisowni typowo białoruskiej litery *ŷ*, apostrofu i miękkiego znaku. Wszystkie zasady można potem wypróbować w zaproponowanych ciekawych i licznych ćwiczeniach.

Na zakończenie czytelnik może się zapoznać z morfologią. W tym rozdziale zaprezentowano m.in.: deklinację rzeczownika, zaimki osobowe i dzierżawcze, liczebniki główne i porządkowe, deklinacje oraz stopniowanie przymiotnika, a także wybrane kwestie związane z czasownikiem. Do każdego tematu dołączono zestaw ćwiczeń, w którym można wypróbować nowo poznaną teorię. Zarówno w przypadku zasad gramatycznych, jak i wcześniej zaprezentowanych reguł ortograficznych znów powraca pytanie języka, w którym objaśniane są obowiązujące normy języka białoruskiego. Chociaż teorie na ten temat w glottodydaktyce są różne, to jednak warto by się zastanowić, czy na poziomie podstawowym takie często niełatwe zasady powinny być wyjaśniane w języku obcym. Z jednej strony, pozwala to zapoznać się z białorską terminologią lingwistyczną, co przecież dla studentów filologii jest kwestią niezwykle cenną i potrzebną, z drugiej jednak strony, utrudnia czy opóźnia zrozumienie powyższych reguł, a więc także ich opanowanie. Kompromisem w tej sytuacji wydaje się skorzystanie z zawierającego ponad sto haseł białorusko-polskiego słownika terminów lingwistycznych, umieszczonego pod koniec książki (po części gramatycznej).

Na końcu podręcznika znajduje się bibliografia zawierająca ponad 60 pozycji, co dowodzi, że materiały ujęte w omawianym opracowaniu są bardzo różnorodne. Zostały one dobrane w sposób bardzo dokładny i przemyślany.

Podsumowując, trzeba podkreślić, że książka jest cennym kompendium wiedzy z zakresu języka białoruskiego. Nie stanowi jednak podręcznika do samodzielnej nauki. Brak klucza do ćwiczeń oraz stopień trudności tekstów do analizy świadczą o tym, że pomoc nauczyciela jest nieodzowna i zapewne mogłaby być udzielana bezpośrednio na lektoratach języka białoruskiego, na których omawiana publikacja miałaby być używana. Mimo to książkę tę warto polecić nie tylko studentom filologii rosyjskiej, lecz także wszystkim tym, którzy interesują się językiem białoruskim i chcieliby pogłębić jego znajomość. I chociaż jest to podręcznik uniwersytecki, co często może kojarzyć się z trudnym wywodem akademickim, to jednak czyta się go z prawdziwą przyjemnością!

Radosław Kaleta

Warszawa